

AGDER LAGMANNSRETT

DOM

Avsagt: 09.05.2005

Saksnr.: 04-039953ASI-ALAG

Dommere:

lagdommer	Nils Ole Simonsen
lagdommer	Per Holtar Evensen
ekstraord. lagdommer	Tormod Rafgård

Wegger & Kvalsvik Entreprenør AS

Advokat Håvard Skogvoll
v/adv.flm. L. Nyland

mot

Treschow-Fritzøe AS

Advokat Arne Engesæth

Saken gjelder oppgjør i entrepriserforhold, i det byggherren har holdt tilbake deler av entreprenørens vederlag for byggearbeidene og krever erstatning.

Treschow-Fritzøe AS (TF) inviterte 9 august 2000 til lukket tilbudskonkurranse (tilbudsinnsbydelsen) om byggeoppdrag i Larvik. I tilbudsinnsbydelsen pkt 1 0 er entreprisen beskrevet som ”påbygging av eksisterende bygg; Gamle Høvleri i Larvik”. Wegger & Kvalsvik Entreprenør AS (WK) fikk oppdraget i konkurranse med tre andre tilbydere. Partene underskrev kontrakten (kontrakten) på ulike datoer. TK signatur er 6 februar 2001.

Av kontraktens pkt 9 fremgår at NS 3431 (alminnelige kontraktsbestemmelser for totalentrepriser) skal legges til grunn, med de endringer og tillegg som er angitt i kap 4 i tilbudsinnsbydelsen.

”Gamle Høvleri” ble på 1990 tallet ombygget til treningssenter i til dels to etasjer, leiet ut til SATS Larvik AS (SATS) i h h t leiekontrakt 20 juni 1997 med TF. I desember 2002 ble leiekontrakten overdratt fra SATS til Oxholm Sportssenter AS (Oxholm) .

Påbyggingen besto i å bygge en ny tredje etasje med kontorlokaler på taket av det eksisterende bygget. Kravene TF gjør gjeldende grunner i støyplager i deler av de nye kontorene fra treningssenteret.

I tilbudsinnsbydelsen er entreprisen nærmere beskrevet som følger:

”Entreprisen omfatter komplett og innflyttingsklart tilbygg, inkl rivingsarbeider, bygningsmessige arbeider, tekniske installasjoner og utvendige arbeider, alt i h h t tegninger og beskrivelser i tilbudsgrunnlaget.”

WK tilbød å utføre arbeidet for NOK 8 019 135 eks mva. I tilbudet, datert 20 september 2000, tas forbehold m h t ”feil i tilbudsgrunnlaget” og at post 5.06 i tilbudsinnsbydelsen er byggherres ansvar. Post 5.06 lyder:

”Byggetomten:

Byggherren stiller tomten, innefor de begrensninger som er angitt på utsnitt av situasjonsplanen, til disposisjon for totalentreprenøren.

Totalentreprenøren har all risiko for tomtens beskaffenhet, påstående bygning, grunnforhold, ledninger og kabler over og i nærheten av tomten, vannulemper, tilknytninger, adkomst, trafikkforhold etc. Dette innebærer at ingen tilleggskrav skal kunne rettes mot byggherren med hensyn til tomten, med mindre byggherren har gitt feil opplysninger som totalentreprenøren ikke har hatt anledning til å kontrollere.”

Til WK’s forbehold ”feil i tilbudsgrunnlaget” bemerkes at tilbudsinnsbydelsens pkt 4 ”Kontraktsbestemmelser” fastslår at ”som alminnelige kontraktsbestemmelser gjelder NS

3431 - Alminnelige kontraktsbestemmelser for totalentreprenører, 2 utgave september 1994." I pkt 4 02 pkt 2 fremgår at i tillegg til og foran bestemmelsene i NS 3431

" gjelder tegninger og beskrivelser i tilbudsgrunnlaget (presisering kap 9, NS 3431). Før kontrakt inngås skal totalentreprenøren kontrollere tilbudsgrunnlagets tegninger og beskrivelser. Evt avvik skal tas opp under kontraktsforhandlingene og innarbeides i kontrakt.

Ved kontraktsinngåelsen overtar totalentreprenøren alt ansvar for tegninger og beskrivelser som er utarbeidet av byggherrens arkitekt og rådgivere, som inngår i tilbudsgrunnlaget. Evt feil og mangler ved disse tegninger og beskrivelser gir ikke totalentreprenøren rett til fristforlengelse, tillegg eller erstatning."

I h h t møtereferat 29 september 2000 frafalt WK forbeholdet m h t "feil i tilbudsgrunnlaget", mens "uforutsette ting i grunnen er TF's ansvar".

Forut for tilbudsinnbydelsen hadde TF utført en del forberedende arbeider, bl a med bistand fra arkitektkontoret Børve og Borchenius AS og firma Larsen og Paulsen AS (byggeteknikk).

TF la vekt på at byggearbeidene ikke skulle være til sjenanse for driften av treningssenteret. I tilbudsinnbydelsen pkt 5 07 er dette kommet til uttrykk slik:

"Eksisterende virksomheter:

Driften av treningssenter og bedriftshelsekontor i eksisterende bygg skal opprettholdes i hele byggetiden, og totalentreprenøren må legge denne forutsetning til grunn ved planlegging og gjennomføring av prosjektet.

Det må etableres ny utvendig adkomst til SATS sine lokaler i 2 etg. Eksisterende gangbro kan midlertidig flyttes eller en provisorisk løsning kan etableres, mellom akse 10 og 11. Innvendig må medtas flytting av ståltrapp, fra dagens plassering mellom akse A - B til ny plass mellom akse D-E. Mellom arealer inne som skal omfattes av de planlagte arbeider og eksisterende virksomhet, må det etableres tett isolert vegg, slik at ulempene for eksisterende leietakere blir minst mulig.

Det vil ved vurdering av tilbudene bli lagt stor vekt på at arbeidene gjennomføres på en slik måte at det blir til minst mulig ulemper for eksisterende virksomheter i bygget."

Ferdigbefaring ble holdt 25 oktober 2001.

Deler av den nye kontoretasjen ble leiet ut til Ambra ASA (Ambra), som nokså umiddelbart etter innflytting klaget over støy i kontorlokalene fra treningssenteret, først fra "spinningsalen" i 2 etasje og senere fra "aerobic" salene i 2 og 1 etasje.

TF påklaget forholdet i brev 22 november 2001 til WK. Brevet lyder:

”Vi viser til kontrakt om totalentreprise, NS 3431 og vedlagte rapport fra Akustikk-konsult AS. Det fremgår av rapporten at Akustikk-konsult AS at støynivået i nytt kontor mot sør-vest over sykkelsal hos SATS, er betydelig høyere enn gjeldende forskriftskrav.

I henhold til inngått kontrakt og NS 3431 er Dere som totalentreprenør ansvarlig for at prosjektet prosjekteres og gjennomføres slik at det ferdige bygget tilfredsstillende gjeldende lover og forskrifter. Det er også i kontraktens punkt 6.0 gjort klart at det er totalentreprenørens ansvar å gjøre seg kjent med eksisterende bygg.

Vi vil derfor hevde at det her foreligger en mangel ved kontraktsarbeidene etter NS 3431 kap 37, og ber Dere komme med løsning for utbedring av støyproblemene i 3 etasje. Utbedringene må samordnes med SATS og med oss. De er videre av stor betydning at forholdene er utbedret innen 01 12 01.”

WK avviste kravet. TF holdt tilbake NOK 338 195 av det avtalte vederlaget for byggearbeidene.

I stevning til Larvik tingrett 3 juli 2003 reiste WK søksmål mot TF med påstand om fullbyrdsdom for et pengekrav begrenset oppad til et beløp tilsvarende det TF holdt tilbake. TF reiste motsøksmål, med krav om erstatning begrenset oppad til NOK 742 835, inkludert beløpet TF holdt tilbake. Påstanden i motsøksmålet ble senere utvidet.

Larvik tingrett avsa dom 19 april 2004 med følgende slutning:

I hovedsøksmålet:
Saksøkte frifinnes.

I motsøksmålet:

Wegger og Kvalsvik Entreprenør AS dømmes til innen 2 -to- uker fra dommens forkynnelsen å betale Treschow-Fritzøe AS 1 187 721,60 -kroner en million etthundre og åttisyv tusen syv hundre og tjue en kron og sekstiøre - med tillegg av forsinkelsesrente etter forsinkelsesrenteloven § 3 første ledd, for tiden 9,25 -ni kommatjue fem- prosent årlig rente, fra forfall til betaling finner sted. Av dette beløpet anses 338 195 kroner gjort opp ved motregning.

For begge søksmål:

Wegger og Kvalsvik Entreprenør AS dømmes til innen 2 -to- uker fra dommens forkynnelsen å betale Treschow-Fritzøe AS sakens omkostninger med 266 140

-tohundreogsekstisekstusenettthundreogførti- kroner med tillegg av forsinkelsesrente etter forsinkelsesrenteloven § 3 første ledd, for tiden 9,25 -nikkommatjuefem- prosent årlig rente, fra forfall til betaling finner sted.

Tingretten la til grunn at kontraktens krav til støynivå i kontorene var som i NS 8175 for tekniske anlegg, nemlig 40 dB. TF fikk erstatning for faktiske utlegg på NOK 272 738 til utbedring av "spinningsalen" og NOK 30 365 i konsulentonorar. Videre ble det gitt NOK 600 000 i erstatning for planlagt, men ikke gjennomført, ombygging av to aerobicsaler samt NOK 54 737 i tapte leieinntekter. Inkludert merverdiavgift ble det samlede erstatningsbeløp NOK 1 187 721,60. TF fikk ikke medhold i kravet om erstatning for mulige fremtidige kostnader til støyisolering av andre rom i treningssenteret, stipulert til 20% av de øvrige utbedringskostnadene.

Forut for tingrettesdommen ble "spinningsalen" flyttet til en tilstøtende bygning, kalt "flissiloen". Erstatningsbeløpet på NOK 272 738 omfattet imidlertid ikke denne flyttingen, men et forsøk på å støyisolere den opprinnelige salen.

WK anket dommen til Agder lagmannsrett. TF tok til motmæle og motanket for så vidt selskapet ikke fikk medhold i kravet om erstatning for mulige fremtidige kostnader til støyisolering ut over de to aerobic-salene.

Ankeforhandling ble holdt i Tønsberg 5 til 7 april 2005. For WK møtte styremedlem og daglig leder Geir Wegger med prosessfullmektig advokatfullmektig Lars Ivar Nyland. For TF møtte eiendomsdirektør Thor Høgseth med prosessfullmektig advokat Arne Engesæth og rettslig medhjelper Paal Thoresen. Det ble hørt partsforklaringer. Vitne og dokumentasjon fremgår av rettsboken.

Om saksforholdet for øvrig, partenes anførsler for tingretten og tingrettens avgjørelsesgrunner vises til tingrettens dom.

Saken står i hovedsak i samme stilling som for tingretten.

Partenes anførsler for lagmannsretten er i det vesentlige de samme som for tingretten. I tillegg til oppsummeringen nedenfor vises derfor til anførslene slik de er gjengitt i tingrettens dom. Som i tingretten tilsier sammenhengen mellom søksmål og motsøksmål, anke og motanke, at gjengivelsen av anførslene skjer samlet.

Wegger og Karlsen Entreprenør AS har til støtte for anken i hovedsak anført:

TFs krav betinger at det påvises funksjonssvikt m h t støyisolering som WK er ansvarlig for. WK bestrider at det foreligger funksjonssvikt, men om så skulle være tilfelle, at WK uansett ikke er ansvarlig.

Byggekontrakten har ingen spesifikke krav vedr støy fra treningssenteret. Analogislutninger fra kravene m h t støy fra ventilasjonsanlegget har begrenset betydning.

Kontrakten gir TF krav på "alminnelig god vare".

Byggforskriftene pkt 8-4 krever byggtekniske tiltak som forhindrer at personer som normalt bruker bygningen utsettes for "vesentlig støyplage". § 7 i "forskrifter om støy på arbeidsplassen" (arbeidsplassforskriften) er egnet til å kaste lys over begrepet. "vesentlig støyplage". Arbeidsplassforskriften § 6 fastslår at støybelastningen for kontorarbeid ikke skal overstige ekvivalentnivået 55 dB (A), dog slik at det også uttales at man der det er mulig bør etterstrebe et ekvivalentnivå på 45 dB(A). I § 7 fremgår at "Støy vil sjelden oppfattes som en vesentlig negativ faktor i de ulike arbeidssituasjonene når man kommer ned under disse verdiene".

NS 8175 "Lydforhold i bygninger, lydklasser for ulike bygningstyper", kommer ikke direkte til anvendelse, men er relevante ut fra analogislutninger. Standarden fastslår at lydnivået innendørs fra tekniske installasjoner i kontorbygninger ikke skal overstige 40 dB maks. Fra utendørs støykilder er grensen 40 dB ekvivalentnivå.

I følge alminnelig bransjeoppfatning ligger maksimalnivået mellom 35 - 40 dB(A). Av voldgiftsdom 7 november 2003 i sak mellom AF Selmer Skanska AS og Dynam AS s 19 følger at man bør vike tilbake for standpunktet om at "allment aksepterte normer" inngår i entrepriseavtalen i samsvar med NS 3431.

WK hevder prinsipalt at kravet til "alminnelig god vare" innebærer at grensen ikke kan settes lavere enn 45 dB(A) normert ekvivalentnivå, subsidiært 40 dB(A) normert ekvivalentnivå og atter subsidiært 40 dB(A) maksnivå, slik tingretten la til grunn.

Målingene WK har latt foreta viser at støynivået i kontorlokalene i så fall ligger innenfor kravene i kontrakten.

Norges Byggforskningsinstitutt (Byggforsk) utførte målinger 28 mai 2004. Av rapporten fremgår:

"Fra lille sal (aerobic) i 2 etasje:

Vi gjennomførte en måling i lille sal fra 09 45 til 10 15. Gjennomsnittsverdien ble målt til LAeq=35dB(A) og maksimalnivået til LMax=109 dB(A), men verdien er påvirket av andre kilder.

I kontorene i 3 etasje ble målt:

- Generelt bakgrunnsstøynivå (liten trafikk og ved lavt nivå fra lille sal): LAeq=35dB(A).
- Maksimalnivå fra biltrafikk LMax=38-40dB(A).

- Instruksjonsrop fra lille sal $L_{Amax} = 43-46 \text{ dB(A)}$.
- Det var ikke mulig å måle gjennomsnittsverdien fra aktiviteten i lille sal pga boring og trafikk.

Fra store sal (aerobic) i 1 etasje:

Deretter gjennomførte vi måling i store sal fra kl 10 30 til 11 15 i forbindelse med intensivtrening i store sal i 1 etasje. Gjennomsnittsverdien ble målt til $L_{Aeq} = 85 \text{ dB(A)}$ og maksimalnivået til $L_{Amax} = 99 \text{ dB(A)}$.

I kontoret i 3 etasje ble det målt følgende verdier (her valgte vi som mottakerrom hjørnekontoret i 3 etasje (adm dir) som erfaringsmessig skulle være mest utsatt).

- Det var ved våre målinger ikke mulig å skille ut lyd fra store sal i 1 etasje fra annen bakgrunnstøy (trafikkstøy m m)."

Multiconsults målinger 9 og 10 mars 2004 viser $L_{Amax} = 45 \text{ dB(A)}$ fra salen i 1 etasje og $L_{Amax} = 47 \text{ dB(A)}$ fra salen i annen etasje. Dette imidlertid i kombinasjon med bakgrunnstøy varierende mellom $L_{Amax} 37-40 \text{ dB(A)}$.

Akustikk-konsult v/Ånund Skomedal målte opp mot 40 dB(A) i kontorlokalene fra aerobicsalen i 1 etasje.

Av leietakerene i kontoretasjen er det kun Ambra som har klaget. Ambra betalte i følge TF v/Høgseth relativt høy leie, og måtte derfor ha tilsvarende høye forventninger.

Ved lagmannsrettens befaring kunne man, i motsetning til ved tingrettens, registrere hørbar støy, særlig fra salen i 2 etasje. Ved lagmannsrettens befaring var lokalene umøblerte, hvilket i følge Byggforsk v/Hveem øker støynivået med inntil 3 dB.

Omfanget av støy fra salen i 2 etasje er begrenset til 45 minutter pr uke i kontortiden og 1,5 timer på kveldstid.

Målingene viser at det ikke foreligger "vesentlig støyplage", og derved heller ingen funksjonssvikt ved bygget.

For det tilfellet støynivået i kontorlokalene fra treningssenteret ikke er forskriftsmessig må risikofordelingen mellom partene trekkes etter funksjonsfordelingen i kontrakten. WK's ansvar følger av NS 3731 pkt 37 1.

WK's oppdrag var begrenset til påbygget, og er utført i h h t tilbudsinnbydelsens beskrivelser, tegninger og forutsetninger m h t virksomheten i eksisterende bygg.

En kontraktsforutsetning var at det ikke skulle gjøres bygningsmessige inngrep i treningssenteret. Støyen derifra er til tider ekstremt høy, og for å støyskjærme kontorlokalene slik TF krever, måtte man benytte en helt annen etasjeskiller enn forutsatt. Tilbudsinnbydelsen fastslo at etasjeskilleren måtte bygges i lette materialer, og det ville fått omfattende konsekvenser om dette ble endret. Tegning V01, datert 28 juli 2000, fulgte med tilbudsinnbydelsen og viser prinsippet for etasjeskilleren. Med enkelte produksjonsmessige tilpassinger ble den bygget som forutsatt. Tilpassingene var uten betydning etasjeskillerens støyisolerende egenskaper.

Av NS 3431 punkt 9 følger at totalentreprenøren skal undersøke dokumenter utarbeidet av byggherren. Omfanget av undersøkelsesplikten beror på en totalvurdering bl a avhengig av om byggherren er profesjonell og/eller har hatt bistand av fagkyndig ved utarbeidelsen av dokumentene. TF er utvilsomt en profesjonell byggherre, og hadde allerede fra da planleggingen av den nye etasjen startet bistand av fagkyndige, bl a arkitekt og byggtekniske rådgivere innen de ulike fag. Tilbudsgrunnlaget var omfattende og detaljert. Hertil kommer at byggherren skal synliggjøre sine forutsetninger. Det var ingen feil eller uklarheter ved de tegninger og beskrivelser som fulgte tilbudsinnbydelsen. WK kontrollerte materialet nøye, og påpekte et forhold vedr brann som ble avklart greit.

WK har utført entreprisen i h h t kontrakten, og har verken betinget seg tilleggsvederlag eller fristforlengelser.

Entreprenørens varslingsplikt etter NS 3431 pkt 9 7 og 9 8, tredje ledd er begrenset til klare feil eller klart uheldige løsninger i dokumentene byggherren leverer. I dette tilfellet er etasjeskilleren slik den er beskrevet i tegning VO1 den eventuelt eneste "klart uheldige løsning" tilbudsinnbydelsen legger til grunn. Ut i fra forutsetningene ved kontraktsinngåelsen er den skisserte løsning ikke "klart uheldig". Prinsippene etasjeskilleren skulle bygges etter var vurdert av arkitekt og byggteknisk rådgiver i forbindelse med utarbeidelsen av tilbudsinnbydelsen. En klar forutsetning var at den måtte bygges i lette materialer, og det var ikke stipulert spesielle forutsetninger m h t lyd. WK hadde grunn til å regne med at eventuelle problemer med støy fra treningssenteret var ivare tatt ved utarbeidelsen av tilbudsinnbydelsen. I flg Byggforsk v/Hveem er støy forhold som skal vurderes og hensyntas allerede i innledningsfasen av planarbeidet. I dette tilfellet kunne støyproblemene i praksis bare løses ved forholdsregler i treningssenteret, eksempelvis ved flytting av de mest støyfremkallende aktivitetene, lydhimlinger, endring av høytalersystemene, "rom i rommet" løsninger m m. WK måtte forvente at TF hadde tenkt igjennom og ivare tatt disse hensyn allerede i en tidlig fase av planleggingen, noe TF åpenbart ikke har gjort. Heller ikke de tre øvrige tilbydere reagere på etasjeskilleren, slik den var utformet i tilbudsinnbydelsen.

Ansvarsfraskrivelsen i tilbudsinnbydelsens pkt 4 02 pkt 2, første ledd går ikke lenger enn det som følger av NS 3413 pkt 9. Annet ledd går noe lenger enn NS 3431 pkt 9.7

sammenholdt med 9.8.2, men omfatter ikke forhold som skulle vært ivarettatt allerede i programmeringsfasen, og heller ikke detaljprosjekteringen m h t de særegne støyproblemene treningssentret fører med seg. Tore Sandvik ("Entreprenørrisikoen" s 205/206) og Viggo Hagstrøm "Entrepriserett" s 82 antar at ansvarsfraskrivelsesklausuler som den man her taler om skal tolkes innskrenkende. WK har ikke påtatt seg ansvaret for enhver vurdering byggherren eller dennes rådgivere har foretatt fra ideen om prosjektet kom opp og frem til ferdig kontrakt. WK fant ingen feil i tilbudsinnbydelsen, og har derfor ikke krevet tilleggsvederlag eller forlenget byggetid. WK har prosjektert, produsert og overholdt øvrige forpliktelser i h h t kontrakten.

Subsidiært anføres at WK ikke kan gjøres ansvarlig for at øvrige leietakere i bygget ikke overholder leieavtalen. Treningssenteret synes å operere i strid med forutsetningene som lå til grunn for TF's samtykke til overdragelsen av leieretten fra SATS til Oxholm. Bl a er kontrollboksene i høytalerne koblet ut, og støynivået i aerobicsalen i 2 etasje målt 3-4 ganger høyere enn forutsatt. Om Oxholm hadde overholdt forutsetningene ville det neppe vært støyproblemer i kontorlokalene. Direktør Høgseth har forklart at TF av "komersielle grunner" ikke ønsker å følge opp begrensningene m h t støy i leiekontrakten med Oxholm, et forhold WK ikke kan ha risikoen for.

Atter subsidiært anføres at erstatningskravet er for høyt.

Utbedringen av sykkelsalen i annen etasje var unødvendig og/eller mislykket, og kostnadene kan ikke under noen omstendighet belastes WK. Årsaken til at utbedringsforsøket, "rom i rommet løsningen", ikke fungerte var at instruktørene unnlot å lukket døren til salen. TF er forpliktet til å sikre at de som skal bruke løsningen bidrar, før det iverksettes så vidt kostbare tiltak som det her er tale om.

Bevisførselen viser at det pr i dag ikke er problemer med støy fra aerobic-salen i 2 etasje. Støyproblemene fra salen i 1 etasje kan elimineres ved å flytte de mest støyende timene til andre tider på døgnet, ev installere "lydhimlinger". Lydhimlinger vil redusere støyen med 5-10 dB(A), og kostnadene beløpe seg til om lag NOK 123 000.

Dersom skjermingen av støy fra treningssenteret skulle vært gjort uten bygningsmessige inngrep i treningssenteret måtte man benyttet en annen og tyngre etasjeskiller enn forutsatt i tilbudsinnbydelsen. WK ville i så fall hatt krav på tilleggsvederlag tilsvarende det TF krever i erstatning.

Det er lagt ned slik påstand:

I hovedsøksmålet:

1 Treschow-Fritzøe AS plikter å betale Wegger & Kvalsvik Entreprenør AS et beløp oppad begrenset til NOK 338 195 med tillegg av den alminnelige forsinkelsesrente fra 2 februar 2002 til betaling skjer.

2 Wegger & Kvalsvik Entreprenør AS tilkjennes saksomkostninger for tingrett og lagmannsrett med tillegg av den alminnelige forsinkelsesrente etter lovens sats fra det oppfyllestidspunkt som følger av lagmannsrettens dom og til betaling finner sted.

I motsøksmålet:

1 Wegger og Kvalsvik Entreprenør AS frifinnes.

2 Wegger og Kvalsvik AS tilkjennes saksomkostninger for tingrett og lagmannsrett med tillegg av den alminnelige forsinkelsesrente etter lovens sats fra det oppfyllestidspunkt som følger av lagmannsrettens dom og til betaling finner sted.

I motanken:

1 Wegger og Kvalsvik Entreprenør AS frifinnes.

2 Wegger og Kvalsvik tilkjennes saksomkostninger for tingrett og lagmannsrett med tillegg av den alminnelige forsinkelsesrente etter lovens sats fra det oppfyllestidspunkt som følger av lagmannsrettens dom og til betaling finner sted.

Treschow-Fritzøe AS' anførsler oppsummeres slik:

WK har, som totalentreprenør, overtatt så vel prosjekteringsforpliktelsen som ansvaret vedr kontroll og verifikasjon. Tilbudsinnbydelsens pkt 4 02 pkt 2, som WK har akseptert, fastslår at totalentreprenøren også "overtar alt ansvar for tegninger og beskrivelser" utarbeidet av byggherrens arkitekt og rådgivere.

Ved vurderingen av kravene kontrakten stiller til støyskjerming mot treningssenteret er det naturlig å ta utgangspunkt i andre støykrav kontrakten stiller, ref tilbudsinnbydelsens pkt 30 3 der det fastslås at maksimalt resulterende støynivå fra tekniske anlegg målt i kontorene etter innredning er 35 dB(A). Prinsippet følger av NS 3431 pkt 12 2.

Byggforskriftens § 8-42 fastslår at byggverk skal utføres slik at brukerne beskyttes mot støy som reduserer konsentrasjonsevne og arbeidseffektivitet. Dokumentasjonskravene følger av forskriftens § 8-42. Statens byggtekniske etat uttaler i veiledning til forskriftene at det kreves byggtekniske tiltak som forhindrer at personer som normalt bruker bygninger og utearealer ikke utsettes for vesentlig støyplage. Med uttrykket "vesentlig støyplage" menes slik virkning av støy som statistisk sett gjør at mer enn 20% av brukerne er misfornøyde med lydforholdene. Andelen på 20% må beregnes pr brukerområde. Det er ikke tvilsomt at alle ansatte i Ambra var misfornøyde med støyforholdene.

NS 8175 "Lydforhold i bygninger. Lydklasser for ulike bygningstyper" inngår som del av kontrakten ved henvisning i NS 3431. NS 8175 pkt 9 4 stiller krav til lyd i kontorer fra tekniske installasjoner og fra utendørs lydkilder. Kravene må få betydning ved vurderingen av hva TF kan kreve m h t støyisolering fra treningssenteret. Hva støy fra tekniske installasjoner angår er kravet 40 dB max, og fra utendørs lydkilder 40 dB ekvivalent lydnivå.

Byggforsk v/Hveem har uttalt at 35 dB(A) er alminnelig akseptert i kontorer, hvilket de øvrige sakkyndige som har uttalt seg, Multiconsult v/Teien og Akustikk konsult v/Skomedal, også synes å ha sluttet seg til.

Kravene i arbeidsplassforskriften gjelder på arbeidsmiljølovens virkeområde, og er ikke relevant i denne saken. Ingen av de sakkyndige, ei heller Hveem, har anført at denne forskriften kan tillegges vekt i vurderingen av hva kontrakten krever m h t støyisolering.

TF hevder prinsipielt at kontraktens krav er 32-35 dB (A) max, subsidiært 40 dB(A) max.

Utførte målinger viser at støyen i kontorlokalene fra treningssenteret klart overstiger grensene TF hevder er kontraktsmessige.

Multiconsult har målt 45 dB(A) fra aerobicsalen i 1 etasje og opptil 47 dB(A) fra salen i 2 etasje. I flg Byggforsks målinger var det ikke målbar lyd fra salen i 1 etasje, men 43 til 46 dB(A) fra salen i 2 etasje. Leietaker til deler av kontorlokalene, Ambra, klaget utallige ganger på støy fra treningssenteret. Støyproblemene gjorde at selskapet valgte å flytte straks det ble anledning til det. Under lagmannsrettens befaring kunne man registrere klart hørbar lyd fra begge saler.

Konklusjonen blir at støynivået ligger 10-12 dB(A) for høyt om grensen på 35 dB(A) legges til grunn, alternativt 5-7dB(A) om man benytter 40 dB(A) som grense.

I og med at det ikke ble prosjektert riktig i planleggingsfasen må støyproblemene nå løses ved ombygging, pålegg til Oxholm m h t reduksjon av lydnivået i treningssenteret og/eller alternative romplasseringer. Sykkelsalen, som før flyttingen til "flissiloen" var plassert i 2 etasje ble bygget om, basert på en "rom i rommet" løsning til NOK 272 000.

Utbedringsforsøket ga, sannsynligvis på grunn av brukerfeil, ikke de ønskede resultatene og man besluttet i stedet å flytte salen ut av bygningen og innredet nye lokaler i "flissiloen". Innredningsarbeidene der kostet langt mer enn de NOK 272 000 som gikk med i forsøket på å støyisolere den opprinnelige salen. Kostnadene i forbindelse med "flissiloen" er ikke tatt med i denne saken.

Mulighetene for støyisolering i de to aerobicsalene er begrenset på grunn av fare for frostsprengning. Akustikk-konsults har beregnet kostnadene til støyisolering i salen i 2

etasje til NOK 529 000, og i salen i 1 etasje til NOK 375 000. WKs forslag til støyisolering av salen i 2 etasj er kostnadsberegnet til NOK 122 986, men hensyntar ikke ikke risiko for frostspregning , dører/vinduer og dragere i taket m v. WK har ikke lagt frem noe forslag til tiltak i salen i 1 etasje.

TF har så langt det har vært mulig søkt å bøte på støyproblemene i kontorlokalene ved å legge restriksjoner på virksomheten i treningssenteret, men leiekontrakten gir ikke grunnlag for særlig vidtgående pålegg. TF er uansett ikke forpliktet til å søke å ”bøte på” konsekvensene av WKs forsømmelser ved pålegg til leietaker.

Grunnlaget for prosjekteringen av kontoretasjen ble lagt i diskusjoner mellom folk fra TF, arkitektfirmaet Børve og Borchenius AS og byggteknisk konsulent Larsen og Paulsen AS. Prosjektet innebar konstruktive/statistiske utfordringer, som ble løst. Eksisterende bygg med treningssenter var kjent, men støyproblemer ble ikke drøftet.

WK er engasjert som totalentreprenør på et tidspunkt da prosjekteringen åpenbart ikke var ferdig. Bortsett fra bindingen til stålkonstruksjoner hadde tilbudsinvitasjonen ingen begrensninger m h t bæresystem. Det var opp til entreprenøren å prosjektere den endelige løsningen. Tegningene og beskrivelsene som fulgte tilbudsinvitasjonen omhandlet ikke lyd som tema, og det ble heller ikke notert noe om det under tilbudsbeifaringen. WK hadde god tid, i realiteten fra 9 august til 15 desember 2000, til kontroll og bearbeidelse av tilbudsinnbydelsen. WK stod fritt m h t valg av arkitekt og byggteknisk rådgivere. WKs tilbakemeldinger til TF før kontrakten ble inngått viser at de gjorde en grundig kontroll av tilbudsinnbydelsen, og kan ikke nå påberope omstendigheter de ikke oppdaget. I en totalentreprise er det entreprenøren som må dokumentere at han ikke har ansvar for ev feil og mangler.

I en totalentreprise inngår prosjekteringsplikten i entreprenørytelsen. Entreprenøren har objektivt ansvar for prosjekteringen, og kan verken kreve ekstra betalt eller forlenget byggetid ved feil eller mangler i prosjekteringsgrunnlaget. Ved bygningsmessige feil som følge av mangler ved prosjekteringen har entreprenøren objektivt erstatningsansvar vis a vis byggherren. NS 3431 pkt 9 7 gjelder, men er uten betydning for temaet i nærværende sak. TF har ikke ”foreskrevet” noen løsninger. Det var opp til WK å finne de løsninger som var nødvendige for å realisere prosjektet.

TK har klart synliggjort sine forutsetninger og forventninger i prosjektet. WK hadde full kjennskap til at kontoretasjen skulle bygges oppå et eksisterende treningssenter. TF fikk ingen tilbakemelding fra WK om at dette kunne skape problemer for prosjektet.

WK har bred erfaring med totalentrepriser og god innsikt i kontraktuelle forhold, i flg Geir Wegger minst like bra som de store entreprenørselskapene. WK frafalt forbeholdet om feil og mangler i tilbudsgrunnlaget og aksepterte ansvars- og risikoovertakelsen i pkt 4 02 pkt

2. Klausulen fastslår at WK overtar det fulle og hele ansvaret for tegninger og beskrivelser utarbeidet av byggherrens arkitekt og rådgiver, og som inngår i tilbudsgrunnlaget, og blir erstatningsansvarlig for ev feil og mangler i dette materialet.

NS3413 pkt 33 3 1 pålegger entreprenøren å fremsette skriftlig krav om pålegg fra byggherren om denne krever arbeidet utført på en måte totalentreprenøren mener ikke inngår i hans forpliktelser etter kontrakten. Unnlater han det taper han retten til å påberope seg arbeidet som grunnlag for fristforlengelse, ekstra betaling eller erstatning.

WK tok risikoen klausulen i tilbudsinnbydelsens 4 02 pkt 2. Prissettingen viser at WK vurderte risikoen som liten.

TF hadde ingen særlig kunnskap om virksomheten i treningssenteret. Ingen opplysninger ble holdt tilbake overfor WK. Brudd på opplysningsplikt fra TF's side kan det ikke være tale om.

Ordlyden i tilbudsinnbydelsens 4 02 pkt 2 er klar, og innebærer ingen urimelighet overfor WK som kunne gitt grunnlag for å tolke klausulen innskrenkende.

Støy fra treningssentre i bygg som også inneholder andre virksomheter har lenge vært en gjenganger som problemområde, og som WK burde sett og vurdert.

Tapet TF har lidd anslås til i alt NOK 1 930 000 inkludert m v a.

Faktiske utlegg utgjør NOK 272 738 i utgifter til støyisolering av den opprinnelige sykkelsalen i 2 etasje samt NOK 25 165 i konsulentkostnader. Kostnadene til støyisolering av aerobicsalene i 2 og 1 etasje er av Akustikk-konsult kostnadsberegnet til hhv NOK 375 000 og NOK 529 000. Leietap v/leiekontrakten med Ambra utgjør NOK 54 737. kostnadene til fremtidige støyisolerende tiltak i øvrige lokaler er beregnet til NOK 300 000, til sammen NOK 1 930 000 inkludert mva. Påstanden i anketilsvar og motanke er lavere.

Ev prisavslag i h h t NS 3431 pkt 37 5 vil minst beløpe seg til det samme som TF krever i erstatning.

Det er lagt ned slik påstand:

I hovedsøksmålet:

Tingrettens dom stadfestes.

I motsøksmålet:

Wegger & Kvalsvik Entreprenør AS dømmes til å betale Treschow-Fritzøe AS et beløp i erstatning etter rettens skjønn, oppad begrenset til kr 1 404 721, med tillegg av lovens forsinkelsesrente fra forfall til betaling skjer. Av dette beløp anses kr 338 195 gjort opp ved motregning.

I begge tilfelle:

Treschow-Fritzøe AS tilkjennes saksomkostninger for tingrett og lagmannsrett med tillegg av lovens forsinkelsesrente fra forfall til betaling skjer.

Påstanden i motsøksmålet omfatter også motanken.

Lagmannsretten, som er kommet til et annet resultat enn tingretten, bemerker:

Lagmannsretten er kommet til at støyskjerming av kontorlokalene fra det til dels ekstreme lyd/musikknivået i treningssenteret ikke inngikk i WK's forpliktelser under kontrakten. Det er derfor ikke nødvendig for lagmannsretten å vurdere de reelle støyplagene i kontorlokalene, og betydningen den har for risikofordelingen mellom partene.

Entreprenørytelsen WK påtok seg å utføre for TF omfattet, i følge tilbudsinnbydelsen, "påbygging av eksisterende bygg, Gamle Høvleri" i Larvik. Påbyggingen besto i å bygge en ny kontoretasje på toppen av det eksisterende bygg, benyttet til treningssenter.

Produktene treningssenteret tilbyr, bl a aerobic, tilsier i følge eieren Tom E Oxholm et til dels ekstremt høyt lydnivå/musikk, ikke sjelden mer enn 100 dB, over relativt lange tidsintervaller.

Lagmannsretten har, av naturlige grunner, lite kjennskap til lydnivået i moderne diskoteker, men vil anta at styrken på musikken i treningssenteret til tider er sammenlignbart.

Byggforskriftens § 8-4 fastslår:

"I bygning med brukerområde der det normalt vil være særlig høye lydnivå, skal det legges vekt på avskjerming slik at det ikke kan oppstå vesentlig støyplage, herunder stressreaksjoner, på grunn av støy i annet brukerområde".

I Statens bygningstekniske etat, Ren teknisk veiledning 1997, tredje utgave april 2003 § 8-4, syvende ledd uttales:

”Normal bruk i enkelte bygningstyper vil ofte være sterkt støygenererende, og brukerne i samme eller nærliggende brukerområde vil utsettes for høye lydnivåer. For slike bygningstyper, f eks serveringssteder, musikkarenaer, konsertlokaler, idrettslokaler o l, er det viktig med tilstrekkelig lydisolasjon mot andre brukerområder, mot utearealer og nærliggende bygning. Diskotek, restaurant, o l anbefales ikke plassert i samme bygning som boliger”.

I bestemmelsens fjerde ledd ”Brukerområde” fremgår:

”Støybeskyttelsen mellom brukerområdene må dimensjoneres ut fra forskjellen mellom lydnivå ved normal aktivitet i brukerområdet og akseptable lydnivå for arbeid, søvn, hvile eller rekreasjon i andre brukerområder”.

Den nye kontoretasjen på toppen av treningssenteret i ”Gamle Høvleri” innebar at to ulike brukerområder, det ene genererende svært mye støy, det andre med krav til et rolig arbeidsmiljø, ble plassert i samme bygning. Kontrakten oppstiller ikke spesifikke funksjonskrav m h t støy i kontorlokalene fra treningssenteret. Forholdet er over hodet ikke omtalt.

Lydnivået i treningssenteret tilsa at det, ut i fra de samme hensyn som i teknisk veiledning pkt 8-4, syvende ledd, ikke burde innredes kontorlokaler i samme bygning uten særlige forholdsregler m h t støyskjerming.

Lagmannsretten legger til grunn som uomtvistet at TF anses som en profesjonell byggherre og eiendomsforvalter. Leiekontrakten med SATS ble inngått i 1997 og TF må som utleier vært kjent med virksomheten i treningssenteret og støynivået der allerede da planleggingen av kontoretasjen startet opp. Hertil kommer at TF på et svært tidlig tidspunkt engasjerte profesjonelle rådgivere innen så vel arkitektur (arkitektfirmaet Børve & Borchsenius AS) og byggteknikk (Larsen og Paulsen AS).

”Gamle Høvleri” er en gammel bygning, oppført i mur/murstein. I rapport 7 februar 2002 fra Larsen og Paulsen AS, som fulgte som bilag til tilbudsinnbydelsen, er uttalt:

”Høvleriet er tenkt påbygd med en toppetasje bestående av lette materialer. Det nye taket vil spenne fritt fra yttervegg til yttervegg. Lastene vil bli overført direkte i eksisterende betongsøyler. Disse betongsøylene har tidligere hatt store kranlaster, og vil derfor uten problemer kunne oppta tilleggslasten fra det nye taket.

Eksisterende tak blir omgjort til gulv i den nye etasjen. Nyttelasten er tilsvarende dagens snølast, og vil dermed ikke påføre ekstra belastning. De er viktig at oppretting av ”taket” blir utført i lette materialer.”

Med tilbudsinnbydelsen fulgte tegning av hvorledes oppretting av "taket" var tenkt gjennomført, ref tegning V01, målestokk 1:5 datert 28 juli 2000 "Påbygning 3 etasje, dekkforkant", i det følgende kalt "etasjeskilleren".

Beskrivelsene og tegningene i tilbudsinnbydelsen viser at det ikke skulle foretas bygningsmessige inngrep i treningssenterets lokaler med sikte på støyisolering.

Forutsetningene om "lette materialer" ved påbyggingen og opprettingen av eksisterende "tak" og at det ikke skulle gjøres støyisolerende tiltak i treningssenteret innebar at det måtte tas særegne, og sannsynligvis kostbare konstruksjonsgrep for å sikre mot støy i kontorlokalene fra treningssenteret, i et hvert fall om man skulle oppnå grenseverdier ned mot det TF hevder kontrakten innebar. Etasjeskilleren, slik den var utformet i tegning V01, var i så måte åpenbart ikke tilstrekkelig. WK har i sitt pristilbud ikke forutsatt de konstruksjonsgrep som var nødvendige for å oppnå støyskjerming av kontorlokalene som TF krever. Prisene de tre konkurrerende entreprenører tilbød viser at heller ikke de kan ha lagt inn slike forutsetninger, noe som for øvrig er bekreftet av vitnet Jon Dalen, tidligere eiendomsdirektør hos TF. Lagmannsretten forstår de sakkyndige innen støyisolering/akustikk, som har uttalt seg for lagmannsretten, slik at skjerming av kontorlokalene mot støy fra treningssenteret, gitt forutsetningen om at kontoretasjen skulle bygges i "lette materialer", best kunne gjøres ved støyisolerende tiltak i støygenererende rom i treningssenteret.

Det følger av NS 3431 pkt 1 at en totalentreprise kan omfatte hele anlegget, eller bare en del av det, og av pkt 2 3 at WK, som totalentreprenør, har påtatt seg prosjekteringen og utførelsen av det bygg kontrakten omfatter. NS 3431 pkt 12 1 fastslår at totalentreprenøren plikter å foreta:

"prosjektering, levering og utførelse i overensstemmende med avtalte krav. Kontraktsarbeidet skal være i samsvar med kontraktsdokumentene med tilhørende tegninger, modeller og beskrivelser, bortsett fra det som er særlig unntatt, eller som klart ikke er ment å gjelde kontraktsarbeidet".

Lagmannsretten finner det problematisk å trekke slutninger om ansvar for WK vedr støy i kontorlokalene fra virksomheten i treningssenteret alene ut i fra at WK har påtatt seg oppgaven med påbygget som totalentreprenør. Spørsmålet må avgjøres etter en tolking av partenes kontrakt, der løsningen ikke kan anses gitt allerede fordi NS3431 er gjort til del av kontrakten.

TF har med styrke fremholdt at WK ved vedtakelsen av pkt 4 02 2, i tilbudsinnbydelsen har overtatt det fulle og hele ansvaret for tegninger og beskrivelser utarbeidet av byggherrens arkitekt og rådgivere, og at disse ved funksjonsfordelingen mellom TF og WK skal anses som WK's egne. Ansvarsovertakelsen gjelder også etasjeskilleren. Klausulen

fastslår at WK ikke kan kreve fristforlengelse, pristillegg eller erstatning i tilfelle feil eller mangler ved disse tegninger og beskrivelser. Mangelsansvaret for øvrig regulert i NS 3431 pkt 9.8 og pkt 37.

Etter lagmannsrettens syn er det klart at WK aldri forsto kontrakten slik at de hadde ansvaret for skjerming av kontorlokalene mot den ekstreme støybelastningen fra treningssenteret. Daglig leder i WK, Geir Wegger og selskapets prosjekteringsleder Eivind Kamfjord har forklart at WK ikke hadde kjennskap til at virksomheten i treningssenteret genererte så vidt mye støy som det senere viste seg å være tale om. Tilbudsbefaringen 16 august 2000 ble avholdt på en tid på dagen da det ikke var særlig aktivitet i treningssenteret. Støyproblemer ut over det man generelt må regne med i moderne kontorbygg, d v s fra VVS anlegg m m var overhodet intet tema, verken i tilbudsinnbydelsen eller i senere kontrakts- og byggefasen. Som nevnt ovenfor antar lagmannsretten at TF som profesjonell eiendomsforvalter og utleier av treningssenteret må ha kjent til at virksomheten der til tider genererte svært mye støy. Hertil kommer at TF som nevnt allerede på et tidlig stadium engasjerte profesjonelle rådgivere, rådgivere som også ble benyttet av WK etter anbefaling fra TF. Lagmannsretten finner det ikke tvilsomt at TF var den av partene som burde sørget for at det særlige problemet med støy fra treningssenteret var avklart eller i det minste brakt frem som et tema før kontrakten ble inngått. Det følger av drøftelsen ovenfor at løsningen TF med bistand fra sine rådgivere foreslo ikke var egnet i dette tilfellet. Etasjeskillerer, slik den var tenkt utformet i tilbudsinnbydelsen, kombinert med forutsetningen om at det ikke skulle foretas bygningsmessige inngrep med tanke på støyisolering i treningssenteret og befaringen 16 august 2000 var egnet til å gi potensielle tilbydere inntrykk av at det ikke var nødvendig med særlige foranstaltninger med sikte på støyisolering. Som nevnt ovenfor må det legges til grunn at ikke bare WK, men også de tre andre tilbyderne innrettet seg etter det. I denne sammenheng påpekes også at byggteknisk sakkyndige som har uttalt seg for lagmannsretten har uttalt at støy og behov for ekstraordinære tiltak m h t støyskjerming ordinært tas opp og avklares tidlig i planleggingsfasen. Kontrollen av tilbudsmaterialet WK var forpliktet til å utføre i h h t tilbudsinnbydelsens pkt 4 02 2, første ledd omfattet slik lagmannsretten ser det, og slik den åpenbart også er forstått av WK, en byggteknisk gjennomgang, der det for etasjeskillerens vedkommende særlig ble fokusert på statiske forhold. Lagmannsretten kan vanskelig se at klausulen skal fortolkes slik at den også omfattet kontroll av støyforhold i fra eksisterende virksomhet TF må ha kjent til og som burde vært hensyntatt og klargjort som en byggherreforutsetning på et tidlig tidspunkt i planleggingsfasen.

Byggegrunnen/tomten var i dette tilfellet i realiteten eksisterende tak på "Gamle Høvleri". Møtereferatet 28 september 2000 presiserer at "uforutsette ting i grunnen er TF's ansvar". Etter lagmannsrettens syn gir kontraktsklausulen en viss veiledning m h t ansvarsfordelingen mellom TF og WK m h t for WK uforutsette forhold vedr eksisterende

virksomhet i treningssenteret. Hertil kommer som nevnt at WK ikke i h h t kontrakten skulle gjøre bygningstekniske inngrep m h t støyisolering i treningssenterets lokaler.

Lagmannsretten er etter dette kommet til at støyskjerming av kontorlokalene, mot den ekstreme støybelastningen fra underliggende etasjer som det her er tale om, ikke inngår i WK s ansvarsområde i h h t kontrakten.

Av NS 3431 pkt 9 7 følger at totalentreprenøren i rimelig utstrekning skal:

”vurdere om det er feil ved de dokumenter som leveres av byggherren, eller om løsningene av andre grunner vil føre til uheldige konsekvenser i form av nedsatt anvendelighet eller dyrere drift av det ferdige bygg”.

Lagmannsretten antar at det, ved vurderingen av WK’s forpliktelser etter nevnte bestemmelse bør tas utgangspunkt i at løsningen med etasjeskiller som nevnt i tilbudsinnbydelsen, hva angår løsningens hensiktsmessighet med sikte på skjerming mot det tidvis ekstreme lydnivået i treningssenteret, ikke inngikk i WK’s ansvar under kontrakten. Begrunnelsen her blir langt på vei den samme som ved vurderingen av avgrensningen av ansvarsområdet mellom entreprenør og byggherre, og som det er redegjort for ovenfor. Entreprenørens undersøkelsesplikt etter NS 3431 pkt 9 7 gjelder i ”rimelig utstrekning”. Ved vurderingen legger lagmannsretten avgjørende vekt på at TF var, og er, en profesjonell byggherre og eiendomsforvalter som selv var nærmest til å avdekke de til dels ekstreme støyproblemer man her stod ovenfor, og som WK ikke kjente til, men måtte kunne forvente avdekket og hensyntatt svært tidlig i planleggingsfasen.

Lagmannsretten er etter dette kommet til at WK har levert kontraktsmessig ytelse. WK skal da gis medhold i hovedsøksmålet, i det verken beløpets størrelse eller rentekravet er bestridt, og frifinnes i motsøksmålet. I motanken skal tingrettens dom stadfestes.

Anken har ført fremt. Hovedregelen i tvistemålsloven § 172, første ledd og tvistemålsloven § 180, første ledd jf § 172, første ledd tilsier at WK skal tilkjennes saksomkostninger i begge instanser i hoved- og motsøksmålet. Motanken, omfattende den post i TF’s erstatningskrav der selskapet ikke fikk medhold i tingretten, har vært forgjeves slik at WK etter hovedregelen i tvistemålsloven § 180, første ledd skal tilkjennes saksomkostninger i motanken.

Lagmannsretten er etter omstendighetene kommet til at det, i medhold av unntaksregelen i tvistemålsloven § 172, annet ledd og § 180, annet ledd jf § 172, første ledd, ikke bør tilkjennes saksomkostninger i noen instans for noen av søksmålene. Ved vurderingen er det lagt vekt på at saken reiser til dels kompliserte kontraktsmessige spørsmål, og at det er tale om et støyproblem av så vidt ekstrem grad at også WK, i et hvert fall tidlig i byggeprosessen burde oppdaget at det likevel ikke var avdekket og hensyntatt av TF tidlig

i planleggingsfasen slik WK måtte forventet. Lagmannsretten viser og til at den har vært noe i tvil m h t om WK har oppfylt veiledningsplikten etter NS 3431 pkt 9 7. Saksomkostningene forårsaket av motanken har åpenbart vært helt bagatellmessige, og er heller ikke spesifisert i de mottatte omkostningsoppgaver.

Domsavsigelsen er sterkt forsinket. Årsaken er at det ikke er avsatt tid til domsskriving. Domsutkastet ble skrevet parallelt med ledelse av straffesaker, herunder en større drapsak i ukene 15-17 i Kristiansand. Det har også tatt noe tid å sirkulere domsutkastet. Domskonferanse ble holdt fredag 8 april, der resultat og begrunnelse ble drøftet og avgjort. Dommen er overensstemmende med det dommerne ble enige om i domskonferansen.

Dommen er enstemmig.

D o m s s l u t n i n g:

I anken:

I hovedsøksmålet:

Treschow-Fritzøe AS betaler innen 2 -to- uker fra dommens forkynnelse 338 195 -trehundreogtrettiåttetusenethundreognittifem- kroner til Wegger & Kvalsvik Entreprenør AS. I tillegg kommer den til enhver tid gjeldende forsinkelsesrente fastsatt i h h t forsinkelsesrenteloven § 3, p t 8,75 % p a fra 2 februar 2002 til betaling skjer.

Saksomkostninger tilkjennes ikke, verken for tingrett eller lagmannsrett.

I motsøksmålet:

Wegger og Kvalsvik Entreprenør AS frifinnes.

Saksomkostninger tilkjennes ikke, verken for tingrett eller lagmannsrett.

I motanken:

Tingrettens dom stadfestes.

Saksomkostninger tilkjennes ikke, verken for tingrett eller lagmannsrett.